

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

12. Vtrum gratia Christi potuerit augeri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Nota hic, quod ly in humana natura, determinat subiectum necessitatis, non extensionis hoc est, quia Christus est vniuersale principium gratificationis, humana necessitatis est: nam causa necessitatis ad habendum Christum principium gratificationis, humana natura est. Sed licet necessitas ex humana occasione

AD PRIMUM ergo dicendum, quod id quod dicitur, Pater non ad mensuram dat Spiritum filio, vno modo exponitur de dono, quod Deus Pater ab aeterno dedit Filio, scilicet diuinam naturam, quae est donum infinitum. Vnde quaedam glo. dicit ibidem, Vt tantus sit filius, quantum & Pater. Alio modo potest referri ad donum, quod datum est humanae naturae, vt vniatur diuinae personae; quod etiam est donum infinitum. Vnde glo. dicit ibidem, sicut Pater plenum & perfectum genuit verbu, sic & plenum & perfectum est vnitum humanae naturae. Tertio modo potest referri ad gratiam habitualement, in quantum gratia Christi se extendit ad omnia quae sunt gratia. Vnde Augu. hoc exponens dicit, Mensura, diuisio quaedam donoru est: alij enim datur per Spiritum sermo sapientiae, alij sermo scientiae: sed Christus, qui dat, non ad mensuram accipit.

AD SECUNDUM dicendum, quod gratia Christi habet infinitum effectum, tum propter infinitatem praedictam gratiae, tum propter vnitatem diuinae personae; cui anima Christi vnita est.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

habitam doctrinam, gratiam habitualement esse in Christo secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsum, & in nullo alio esse gratiam secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsum, & propterea in Christo fuisse gratiam, vt in subiecto totali: in alijs vero vt in subiectis partialibus. Et hoc est gratiam esse diuersarum rationum, quantum & perfectionum, non secundum essentiam, sed secundum modum. Et hinc prouenit, quod gratia Christi comparatur ad gratias aliorum, vt virtus vniuersalis ad virtutes particulares: nam spectando ad differentiam, quae est penes dictos modos essendi, clare liquet, gratiam Christi habere quicquid perfectionis natum est conuenire gratiae secundum seipsum, ac per hoc omnem illius perfectionem intensiuam & extensiuam: vtraque enim perfectio gratiae secundum seipsum exigit, & consequenter gratiam Christi esse vniuersalis virtutis (vt pote quae omnem gratiae perfectionem intensiuam & extensiuam in se continet) aliorum vero gratiam esse, particularis virtutis vt pote partem intensiuam & partem extensiuam perfectionis

minus per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris, in his, quae habent quantitatem vnius rationis: sed gratia alterius hominis comparatur ad gratiam Christi, sicut quaedam virtus particularis ad vniuersalem. Vnde sicut virtus ignis, quantumcumque crescat, non potest adaequare virtutem solis, ita gratia alterius hominis, quantumcumque crescat, non potest adaequare gratiam Christi.

ARTICVLVS XII.

Vtrum gratia Christi poterit augeri.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur, quod gratia Christi poterit augeri. Omnis enim finitus potest fieri additio: sed gratia Christi fuit finita, vt dictum est. ergo potuit augeri.

¶ 2 Præ. Augmentum gratiae fit per virtutem diuinam, secundum illud 2. ad Corinth. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: sed virtus diuina, cum sit infinita, nullo termino coarctatur. ergo viderur, quod gratia Christi poterit esse maior.

¶ 3 Præ. Luc. 2. dicitur, quod Puer

gratiae in se continens plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, quia mensus est illi Deus. Quo fit, ut quantumcumque quaecumque pura creatura crescat in gratia, nunquam peruenire possit ad quantitatem aequalem gratiae Christi: sicut nunquam pars adaequare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quae finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuersarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata, secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrum. de haeret. damnatur error Beguinarum dicentium, hominem in via posse peruenire ad talem gratiae gradum, ut non possit ultra proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

Super Quaestiones 7. Articulum duodecimum.

ITULVS articuli duodecimi clarus est. In corpore articuli duo sunt: proponitur siquidem una distinctio, & ponuntur deinde duae conclusiones responsivae quae fit? Distinctio est. Formam suscipientem magis & minus posse, vel non posse augeri, contingit dupliciter, primo ex parte formae: secundo ex parte subiecti. Exempla clara sunt in litera. Et ex hac distinctioe radices posse, vel non posse augeri in communi, subintelligit in speciali, quod gratia non posse, vel posse augeri contingit dupliciter, vel ex parte gratiae, vel ex parte subiecti. Et probatur primum membrum, scilicet ex parte gratiae, quantum ad negatiuam partem, quae est prima conclusio (scilicet gratiam Christi ex parte gratiae, non posse augeri) quia sicut aliarum formarum, ita & gratiae Christi propria mensura secundum se est ex diuina sapientia.

Tertia S. Thomae. F 3 tia.

1. dist. 15. q. 5. art. 1. q. 4. & dist. 17. q. 2. art. 4. ad 3. Et 3. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 3. & dist. 18. art. 5. c. Et 15. art. 1. c. 2. princ. Art. preced.

W. Glo. interli. necris sup illud Omnia dedit in manus eius.

Clo. ord. libi.

Tractatus in Ioann. ante med. 10. p.

In responsione ad secundum eiusdem articuli adverte, quod quia in litera gratia Christi relata ad proprium finem, excludit melius se: & tamen comparatur aliquid maius seu melius se, ideo manifeste litera illa docet gratiam Christi dupliciter posse considerari. Primum, secundum id quod in se est, hoc est secundum propriam incitabilem entitatem, qua est tale ens inter entia uniuersa, & sic potest aliquid esse nobilius ens, quam ipsa sit: imo omnis substantia est nobilior secundum sui generis rationem illa, cum sit essentialiter accidens. Alio modo, secundum id, ad quod ipsa sua entitas tanquam perfectio nis ordinatur, ut ad proprium finem. Et sic non potest fieri aliquid maius, aut melius illa: quoniam siuapte natura commensurata est vnioni personali Dei, ut proprio fini, qua nihil esse potest melius. Et ut melius percipias, quae in litera subiunguntur, peripicaciter attendendum est, a diuina sapientia dupliciter aliquid ordinatum, quantum est ex parte rei ordinatae ad vnionem personalem filij Dei, vel per se, ut perfectio gratiae secundum se: vel per accidens, ut humana natura. Per accidens siquidem euenit, quantum est ex parte humanae naturae, ut complaceret Deo illam eligere ad vnionem personalem sui: quoniam ipsa natura humana secundum se nullam habet proportionem, aut commensurationem ad assumptibilitatem: quia nullam habet potentiam passiuam ad ea, quae omnem naturalem ordinem transcendunt: sed diuina charitas ac sapientia eleuauit illam, ordinando ipsam, ut assumeretur. Gratia autem secundum se totaliter perfecta, quia ex proprii ordinis vigore supernaturalis ac diuini ratione, ad supernaturalem ad diuinum quid ordinatur, par est, ut siuapte natura ad vnionem personalem in sui summa plena perfectione ordinetur ac commensuretur, ac per hoc non per accidens, sed per se a diuina sapientia ad vnionem personalem ordinatur. Et ideo in litera dicitur, quod vnioni personali correspondet sufficienter talis mensura gratiae, hoc est, gratia in summo secundum se, secundum diuinam sapientiam ordinem, quo omnia disposuit ab eterno suauiter. Quocirca quantumque aliquod ens in se secundum suam intrinsecam entitatem melius gratia, quae est in Christo, fieret: non fieret tamen ens siuapte natura ordinatum per se ad melius, quam ordinetur perfectio, quae in Christo est gratiae, & hoc aperte intendit litera per se intellecta.

In responsione ad tertium adverte, quod similitudo profectus Christi, quod ad sapientiam, gratiam, & aetatem in litera asseritur quod ad partem affirmatiuam, scilicet quod proficiebat quod ad effectus aetatis, sicut quod ad effectus sapientiae & gratiae. & hoc constat esse uerissimum, quoniam opera sua conuolunt aetati faciebant: sed non asseritur quod ad partem negatiuam, scilicet quod non proficiebat secundum aetatem ipsam, sicut non proficiebat secundum ipsam sapientiam seu gratiam: quoniam constat quod

esset falsum hoc, nam Christus vere proficiebat ipsa aetate: quoniam secundum aetatis mensuram corporalis progressus est: constat enim Christum vere primo infantem, deinde puerum, inde adolescentem, atque in virum tandem perfectum emeruisse (sicut ceteros homines) sensim & per incrementa temporum, augere naturali uirtute membra, roburque uiribus ministrante.

gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionem. Idem enim non sequitur ad seipsum: sed haec gratia habitualis, uidetur eadem esse cum gratia vnionis: dicit enim August. in lib. de Praedesti. * Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suae homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorum duorum primum pertinet ad gratiam habitualement, secundum ad gratiam vnionis, ergo uidetur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem.

Præterea. Dispositio praecedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu: sed gratia habitualis uidetur esse sicut quaedam dispositio humanae naturae ad vnionem personalem, ergo uidetur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis praecedat.

Præterea. Commune est prius proprio: sed gratia habitualis est communis Christo & alijs hominibus, gratia autem vnionis est propria Christo, ergo prior est secundum intellectum gratia habitualis quam ipsa vnio, non ergo sequitur eam.

SED CONTRA est, quod dicitur Iſa. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eum: & postea sequitur, Dedi Spiritum meum super eum, quod quidem pertinet ad donum gratiae habitualis. Vnde relinquatur, quod susceptio naturae humanae in unitatem personae, praecedat gratiam habitualement in Christo.

prior altero, sed quo alter est ab altero. Missiones autem ad ea, quae sunt extra Trinitatem respicientes, proprietatem etiam & posterioritatem naturae in suis rationibus ac rebus admittunt. Secundum praesentia denatis est prior splendore eius: sed unio est ipsa praesentia, gratia habitualis, splendor eius, ergo. Tertio, Actio & gratia ad ipsam ordinans praesupponit hypostasim, ergo gratia habitualis praesupponit vnionem. Antecedens probatur: quia actiones sunt suppositorum, Consequentia uero: quia gratia vnionis facit hypostasim in natura humana.

Vbi caute perspice, quod aliud est dicere non praesupponit hypostasim: & aliud est dicere, non praesupponit hypostasim in natura humana. Gratia enim vnionis praesupponit, non facit hypostasim uerbi Dei, quae sola in Christo hypostasis est: sed eadem gratia vnionis non praesupponit, sed facit in Christo hypostasim in humana natura, dum facit quod persona filij Dei sit non solum persona diuina, sed etiam persona humana, dum facit quod subsistat non solum in natura diuina, sed etiam in natura humana. Et hoc est quod in litera dicitur, & super hoc ratio fundatur, intendens quod actio humana supponit hypostasim humanam &c.

In responsione ad secundum eiusdem articuli, habet quod gratia in Christo non habet rationem dispositionis respectu vnionis, sed habet rationem naturalis proprietatis, sicut calor conueniens formam ignis. Et hoc bene nota.

In responsione ad 3. occurrit reddenda ratio tot dictorum de gratia vnionis. Dicitur enim de ipsa in hoc articulo in principio Tertia S. Thomae. F 4 corporis,

Super Quaestione 7 Articulum tertium decimum.

Cap. 15. ante medium, tom. 7.

Titulus clarus est.

In corpore vnica est conclusio responsiua quaesita, Gratia vnionis in Christo praecedit gratiam habitualement, non ordine temporis, sed naturae & intellectus. Probatur tripliciter. Primum, Missio filij est prior naturae ordine, missione Spiritu sancti, ergo gratia vnionis, & cetera. Antecedens probatur: quia Spiritu sanctus procedit naturae ordine a filio, & dilectio a sapientia. Consequentia uero: quia secundum ipsam vnionem attenditur missio filij, & secundum gratiam habitualement attenditur missio Spiritu sancti.

Vbi nota, quod caute loquitur in litera Auctor, dum missiones ordinat, secundum prius & posterius naturae: processiones autem filij & Spiritu sancti ordinat quidem naturae ordine, sed non secundum prius & posterius: quia ut in vigesima dist. primi sen. dicitur, in diuinis est ordo naturae, non quo alter est

ARTICVLVS XIII. Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem.

AD TERTIVM DECIMUM sic proceditur. Videtur, quod

potentiam passiuam ad ea, quae omnem naturalem ordinem transcendunt: sed diuina charitas ac sapientia eleuauit illam, ordinando ipsam, ut assumeretur. Gratia autem secundum se totaliter perfecta, quia ex proprii ordinis vigore supernaturalis ac diuini ratione, ad supernaturalem ad diuinum quid ordinatur, par est, ut siuapte natura ad vnionem personalem in sui summa plena perfectione ordinetur ac commensuretur, ac per hoc non per accidens, sed per se a diuina sapientia ad vnionem personalem ordinatur. Et ideo in litera dicitur, quod vnioni personali correspondet sufficienter talis mensura gratiae, hoc est, gratia in summo secundum se, secundum diuinam sapientiam ordinem, quo omnia disposuit ab eterno suauiter. Quocirca quantumque aliquod ens in se secundum suam intrinsecam entitatem melius gratia, quae est in Christo, fieret: non fieret tamen ens siuapte natura ordinatum per se ad melius, quam ordinetur perfectio, quae in Christo est gratiae, & hoc aperte intendit litera per se intellecta.

In responsione ad tertium adverte, quod similitudo profectus Christi, quod ad sapientiam, gratiam, & aetatem in litera asseritur quod ad partem affirmatiuam, scilicet quod proficiebat quod ad effectus aetatis, sicut quod ad effectus sapientiae & gratiae. & hoc constat esse uerissimum, quoniam opera sua conuolunt aetati faciebant: sed non asseritur quod ad partem negatiuam, scilicet quod non proficiebat secundum aetatem ipsam, sicut non proficiebat secundum ipsam sapientiam seu gratiam: quoniam constat quod

D

E

9. dist. 13. q. 3. art. 1. q. 3. & op. 1. cap. 2. & op. 2. cap. 3.